

Ember és környezet

BEVEZETŐ

Kosztolányi György

az MTA rendes tagja,
MTA Pécsi Területi Bizottság
kosztolanyi.gyorgy@pte.hu

2011-ben az MTA Pécsi Területi Bizottsága, az MTA Szegedi Területi Bizottsága és az MTA Környezet és Egészség Bizottság sorozatindítási szándékkal vitanapot rendezett Pécsen az ember és az általa teremtett környezet közti viszonyról. Az előadók és a vitában részt vevők a genetika, a környezet és az emberi jólét kérdéskörét járták körül (az öt előadás szerkesztett formában olvasható a *Magyar Tudomány* 2012/8. számában). A sorozat második rendezvényére, a *II. PAB-SZAB vitanapra* 2012. november 22-én került sor Pécsen a PAB székházában a Magyar Tudomány Ünnepe keretében. Ezen az élet fenntartásához szükséges energiaforrásokhoz, energiastratégiához kapcsolódó kérdésekről volt szó: az atomenergiáról, a gazdaságosságról és ellátásbiztonságról, az alternatív energiaforrásokról, ezek közegészségügyi vonatkozásairól, a környezetszennyezésről és környezetvédelemről. Ahogy az első, úgy a második vitanapon is különös hangsúllyal kerültek szóba a téma etikai vonatkozásai. A mottó is ugyanaz volt: mi a tudomány felelőssége abban, hogy egyensúlyt találjunk a technológiai fejlődés kínálta lehetőségek és a környezet megóvása között, az előnyök és veszé-

lyek között? Kik örködjének a technológiai abszolutizmus és a humánus, etikus gondolatrendszer egyensúlya felett: politikusok? tudósok? laikusok? Meddig terjed a tudománnyal foglalkozók felelőssége ebben a helyzetben?

Jelen összeállítás a vitanapon elhangzott hat referátum szerkesztett változata.

A vitanap első előadásában Németh Tamás abból indult ki, hogy az erőforrások végelessége mellett a még meglévő készletek is veszélyeztetettek, ezért a globális fejlődés fenntartása érdekében mélyreható ismeretekre van szükség a környezetünkről, készleteinkről, a készletek felhasználását befolyásoló folyamatokról, s ehhez a tudományos ismeretszerzés mellett alapvető morális megújulásra van szükség. Katona Tamás rámutatott, fel kell készülni arra, hogy hosszabb távon életünk a gazdaság növekedése lesz jellemző, s ehhez fenntartható energiastratégiát kell rendeljünk, de ezt nem szabad csak gazdasági, technológiai szempontból definiálni: a közérdek felismerése, a társadalmi konszenzus elérése nevelési-oktatási kérdés. Berta Zsolt előadásában a mecseki urántermelés történetével, a jelenleg is folyó rekultivációval foglalkozott, és érintette annak az előtanul-

mánynak néhány általános szempontját, amelynek nyomán 2012-ben kormányhatározat született az újraindítás lehetőségeinek feltárására. Köteles György a nukleáris fűtőelem-ciklus három állomásának, az uránbányászatnak, az atomerőmű működtetésének és a radioaktív hulladéktárolásnak a közegészségügyet érintő vonatkozásaiból kiindulva adatokat ismertetett a hazánkban folytatott egészségkockázati vizsgálatokról, hangoztatva a széles körű nemzetközi és országos hatósági szabályozás és ellenőrzés szükségességét. Dékány Imre az energiaforrások és az emberi környezet viszonyának egy másik aspektusával foglalkozott: a napfény fotokatalitikus hatásával a környezetünkben lévő káros anyagok, így a baktériumok is lebonthatók, ami az egészségügyben sterilizálásra, de ezen túl a vízszennyezés átfogó megoldására is alkalmas lehet. Az emberiség energiastratégiájával kapcsolatban Udvardy György két fő szempontot, a teremtett világ védelmét és a közjó elvét emelte ki előadásában: a teremtett világ megőrzése a közjó előmozdításából eredő kötelesség és felelősség mindenki, így a kutató számára is, akinek igazságot és törvényt kereső tevékenységében kiemelkedő jelentőségűvé válik az erkölcs.

Az itt olvasható közlemények a vitanapon elhangzott előadások sorrendjében követik egymást. Az ember és környezet közti viszonyt globális szempontból feszegető első referátumot konkrét kérdéskörökkel foglalkozó munkák követik, érintve a hosszú távú energiastratégiát, az aktuális energiapolitikát, az egészségkockázati megfontolásokat, valamint a környezetvédelem lehetőségeit is, míg a záró közlemény – visszatérve a környezethez fűződő kapcsolatunk globális aspektusához – az ember, a kutató, a tudomány felelősségére filozofikus, morális álláspontból közelítve mutat rá. Ennek a gondolati ívnek minden pontján megfogalmazódik, hogy az ember és környezete közti kapcsolat korunk egyik legfontosabb kérdésköre, amivel morális kötelességünk foglalkozni, s hogy ennek során a gyakran szélsőséges, érzelmektől sem mentes megítélés helyett tudományos ismeretszerzésre, ismeretterjesztésre, előítéletmentes megközelítésre, s a társadalmi konszenzus érdekében kitartó oktató-nevelő munkára van szükség. *Sine ira et studio...*

Kulcsszavak: *ember és környezet, fenntartható fejlődés, energiastratégia, a tudomány morális felelőssége*

